

Susanna Tamaro

Bakışınla
Aydınlanır
Dünya

Çeviri: EREN CENDEY

♥ can
çağdas

SUSANNA TAMARO

BAKIŞINLA
AYDINLANIR
DÜNYA

Can Çağdaş

Il tuo sguardo illumina il mondo

İlk basım (çeviriye kaynak alınan basım): Solferino, 2018

© 2018, Susanna Tamaro

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Kalem Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2019, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 5000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3994-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750739941

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

SUSANNA TAMARO

BAKIŞINLA
AYDINLANIR
DÜNYA

ANLATI

İtalyanca aslından çeviren

Eren Cendey

♥can

Susanna Tamaro'nun Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yüreğinin Götürdüğü Yere Git, 1995

Tek Ses İçin, 1996

Anima Mundi, 1997

Yanıtla Beni, 2001

Aklı Bir Karış Havada, 2002

Rüzgâr Ne Diyor, 2005

Yüreğimin Sesini Dinle, 2006

Luisito / Bir Sevgi Öyküsü, 2009

Sessizlik Bir Erdemdir, 2011

Sonsuza Kadar, 2011

Var Olan Ada, 2012

Her Melek Korkunçtur, 2013

Kökler, Yollar ve Yitik Benler, 2014

Düşünen Bir Yürek, 2016

SUSANNA TAMARO, 1957'de Trieste'de doğdu. Zor bir çocukluk dönemi geçirdi. 1976'da, 18 yaşındayken Friuli'de tanık olduğu deprem ve 25 yaşındayken geçirdiği ölümcül hastalık, Tamaro'da derin izler bıraktı. Yazmaya 27 yaşında başlayan Tamaro'nun edebiyat dünyasında tanındığı ilk eseri, *Tek Ses İçin* adlı öykü kitabı oldu. İlk kez 1994'te yayımlanan *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* adlı romanı, aylarca liste başı oldu, birçok dile çevrildi, yazarı büyük üne kavuşturdu ve 1995'te beyazperdeye uyarlandı. Tamaro, *Aklı Bir Karış Havada* ve *Anima Mundi* adlı romanları ve *Yanıtla Beni, Rüzgâr Ne Diyor* adlı öykü kitaplarının ardından, 2005'te *Her Sözcük Bir Tohumdur* adlı deneme kitabını yayımladı. 2006'da *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git*'in devamı niteliğindeki *Yüreğimin Sesini Dinle*, 2011'de *Sonsuza Kadar* çıktı. Onu yine 2011'de *Var Olan Ada* izledi. Tamaro, 2013 yılında iki esere daha imzasını attı: *Her Melek Korkunçtur* ve *Via Crucis: Meditazioni e preghiere*. 2014'te *Kökler, Yollar ve Yitik Benler* kitabı yayımlandı. Yazar, çok sevdiği kedileri ve köpeğiyle birlikte Orvieto yakınlarında bulunan Porano'daki evinde yaşamaktadır.

EREN CENDEY, İtalyan Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunudur. Susanna Tamaro'nun tüm yapıtlarının yanı sıra Italo Calvino, Cesare Pavese, Valerio Massimo Manfredi, Tiziano Terzani, Alberto Moravia, Dino Buzzati, Elena Ferrante, Marlo Morgan, Daria Bignardi, Margaret Mazzantini ve Umberto Eco'nun farklı kitaplarını Türkçeye çevirmiştir.

Bu yüzden bana sezgi dolu bir y¼rek ver.

Eski Ahit, “1. Krallar”, 3:9

Adını yazarak başla,
Bir iz kalsın geriye, kurşunkalem karası
Yankılansın beyazlıkta. Birkaç harf
Onlarca yılın anısı, sayfanın sessizliği
hazır kendini açmaya, kabul etmeye ve dağıtmaya.
Beyazında boy göstereyin beyaza yer
bırakmasa da kâğıdı aşan kalem ve
Damla damla teslimiyet yayılsın içinde;
Pierluigi ve sonra Cappello, tek bir solukta adın;
Ve adın içinde kendini göz önüne sermekten
kaçınan ve merhamete sığınmış o adam kül
kadar hafif. Parmaklar arasındaki hava
gibi serin. Yok oldu bir bulut gibi.
Pierluigi Cappello
*Stato di quiete*¹ [Dinginlik Hali]

1. “Stato di quiete”, *Stato di quiete*, BUR, Milan, 2016. (Y.N.)

Sevgili Pierluigi,

Düne kadar ev ve çayır dona bulanmıştı. Yürüyüşe çıktığımda attığım her adım zemini çtırdatıyordu. Ormana girdiğimde, sadece kış mevsiminin dünyaya armağan edebildiği o sessizlik sarıp sarmalıyordu beni. Her şey beklemede, her şey içine dönmüş. İşte benim en sevdiğim dönem. Düşüncelerin berraklaştığı, yüreğin çocuksu hafifliğe büründüğü günler. Sanki ne gölgelerin ne de ani kötülüklerin tehdidi var. Her şey ıslıl ıslıl ve bu ışıktan şüphe etmek mümkün değil. Bir de bugün gibi günler olur. Gökyüzünün donuklaştığı, ağaçların çıplaklığını aniden ortaya koyduğu. Birbirine dolanmış çizgiler yumağından başka ne kalmıştır dallardan geriye? Karşıdaki tepenin kestane ve meşe ağaçları kararsız bir elin çizdiği bir dizi sırttan farklı görünmüyor. Sanki sabrı tükenmiş ve kâğıda öfkeyle darbeler indiren ve onu ince çizgilerle dolduran bir el: gövdeler, dallar, ince dallar, sonbaharın soymasından sonra onlardan geri kalanlar. Düşen yapraklar hâlâ ağaçların dibindeler, kökleri ve o beklenmedik sıcaklığa sığınan minik yaratıkları ısıtıyor. Üzerlerinde yürüyen bize ise insafsızca hayatın ne kadar geçici olduğunu anımsatıyorlar.

Her şey değişiyor, her şey donuşuyor.

Gençliğimde dökülmüş yapraklar arasında gezinmeyi severdim, onları kum gibi tekmeler, onların havalanıp yere düşmelerini seyrederdim. Oysa Şimdi o geniş boz yorgan bende belli bir hüzün yaratıyor.

Gene de meşe ve kestane ağaçlarının arasında meşe palamutlarını ve dikenli kestaneleri gözleyerek yürüdüm ve bunlardan bazılarını bugün çalışma odama getirdim.

Pek çok kişi bir yazarın çalışma meknının önemli kitaplarla dolu Őık kitaplığıyla, dosyalar ve notlarla kaplı masasıyla, duvarlarda halıları ve tablolarıyla ve belki üzerinde dinlenmek için divanı ve gazetecileri kabul etmek için bir koltuğuyla konforlu bir ortam olarak hayal edebilir.

Benimki oyle bir yer değil.

Benim alışma meknım yüzünü ormana dönmüş olan küçük ve ahşap bir kulübe. Son derece yalın döşenmişti: Otuz yıl önce bir eskiciden aldığım –zerinde hld Dışışleri Bakanlığı'nın maden etiketi duruyor– yazı masam, bir iskemle, küçüklüğümde yattığım tahta yatak, kitaplar için raflar, sevdiğim bir arkadaşımın armağanı olan ve arkaik tik tak sesiyle odanın sessizliğini dolduran kurmal masa saati, döküntü bir lambanın yanında duran sallanan ahşap koltuk ve köşede küçük, kapağında yazan adıyla –Odysseus'un köpeği Argos– bana aralıksız ve güvenilir sadakat gösteren soba.

Bu sabah içeri girdiğimde ısı beş dereceydi. Sundurmanın altında yığılı odunlardan aldım ve sobayı doldurdum. Baştan naz yaptı nkn odun ıslaktı, oda nemliydi ve çok ttt ama sonunda barıştık. Şimdi meknın ısısı yirmi dereceye yükseldi ve onun usul usul mırıldanması düşüncelerime eşlik ediyor.

Ateşi hazırlamak için bir gazete sayfası yırtarken tarihine baktım ve iki yıl öncesine ait olduğunu fark ettim.

Demek ki o kadar uzun süredir gelmiyordum çalışma odama! Benim bu uzun yokluğum özellikle huzur içinde kemirebilen farelerin işine yaramıştı. Dört bir yanda diş izleri vardı. Mumlarda, kordonlarda, kenarlarından kemirilmiş silgimde, yatağımın yastığında; üstelik bunun içine yuva bile yapmışlardı. Ben çalışırken nadiren görünürler ama gene de loş ışıktaki merakla parlayan iğne başı gözlerini fark ederim.

Pencerenin hemen dışında kuşlar için yemlik vardır. Yiyecek bittiğinde sabırsızca cıvıdamaları yazarken bana ulaşan tek *tweet*'tir.

Biricik öteki gürültü de rüzgârındır. Lodos, keşilleme ya da poyraz. Baharın hafif esintisi ya da yazın kısa fırtınası. Kimi zaman kış günlerine eşlik eden merhametsiz uğultusu. Kısa ve karanlık günlerde orman senfonisini çalan kesinlikle rüzgârdır; genç fidanlar liflerinin esnek uysallığıyla sarsılırken kuru bir gürültü çıkarırlar. Daha büyük ağaçlar sadece tepelerini sallarlar, dallar hışırdayarak birbirlerine değer ve kışın o boğuk mırıltısını yayarlar. Artık yaprakların çeşitliliğinin yarattığı tek tek sesler duyulmaz olur.

Böcekler susar ve ilk tomurcuklardan itibaren havayı dolduran minik kuşların büyük korusu da lal olur. Yapraklarını dökmeyen sadece meşedir ve onun dalları süsleyen yaprakları yalnız başlarına salınırlar. Kış senfonisinde solist ses odur. Ormanın hışırtılarına, mırıltılarına katılmaz.

Çıplak ve kara ağaç gövdelerinin donuk göğe uzanmaları, sınırları olmayan puslu dünyada yolunu yitirmiş, sızılı ruhları anımsatacakken, meşe de çoğunluğun yasasına boyun eğmeyenin, kaderini kabul etmeyip ona meydan okuyanın timsali gibidir.

Gençliğimde meşeleri çok severdim. O yılların duyarlılığı içinde, kudretleri bana güven verirdi ve ben de olayları aynı sağlam kararlılıkla karşılamak isterdim. Oysa şimdi bir peri gelse ve hangi ağaca dönüşmek istediğimi sorsa, ona hiç kuşkusuz salkımsöğüt derdim.

Salkımsöğüt, krizantem gibi haksız bir şöhretin kurbanıdır. O şahane hazan çiçeği, kasım başlarında açtığı için ölümlerin anılması yortusuyla eşleştirilirken, söğüt de İtalyancada acımasızca ağlayan söğüt olarak adlandırılır.

Hatırlar mısınız? Seni görmeye geldiğim ilk seferlerin birinde bu ağaçlardan birinin maceralı hikâyesini anlatmıştım.

Her şey daha sonra çalışma odamı inşa ettirdiğim ve yirmi yıl önce kazdığım o küçük gölcükle başlamıştı.

Suyun büyümesine kim karşı koyabilir ki?

Suyun olduğu yere hemen hayat gelir ve yüzeyin üzerinde ve altında oluşan sürekli dönüşümü seyretmekten daha güzel bir şey yoktur.

Önce içine sivrisinek larvalarını oburca tüketen altı havuz balığı atmıştım. Daha sonra kurbağalar ayaklarıyla, yılanlar sürünerek, yazın durgun havasını kendi savaşlarıyla canlandırarak su birikintisini dolduran yusufçuklar kanatlarıyla bataklığı doldurdular.

Su aynasının çevresine sadece iki ya da üç bambu, bir de doğum günümde armağan edilmiş olan ginkgo dikmiştim. Zamanla bambular içine girmenin mümkün olmadığı bir orman yarattılar, ginkgo da tipik sütun formunu aldı. Her sonbaharda kadim ve harikulade yaprakları, altının parıltısının yaradılış tasarısının başlangıcından beri anlaşılması gerektiğini kanıtlıyor.

Hayvanlar gibi bitkiler de rüzgârın görünmeyen bacaklarınca buraya taşındı. Bir gün, büyük şaşkınlık içinde kıyıda küçük bir papirüs öbeğinin yeşerdiğini, karşı kıyıda da bilmediğim bir fidanın salındığını fark ettim.

Daha sonra söğüt olduğunu anladığım fidanın tohumları çevredeki ağaçlardan geliyor olabilir ama papirüslerin kaynağını asla çözemedim. Gerçi birkaç kilometre ötede bir hayvan yalağı olarak kullanılan kuyuya yakın birkaç tane görmüştüm. Demek ki ilkbahar esintisi onu üstlenmiş, tepeden aşağı, kardeşleriyle birlikte taşımıştı ama sadece bir tanesi minik gölcüğün kenarına düşme şansını yakalamıştı.

Onun önlenemez gelişmesini seyrettikçe, içimde “Birinci Mezmur”dan şu sözler yankılandı: *Böylesi akarsu kıyularına dikilmiş ağaca benzer*. Birkaç yıl içinde o cılız fidan güçlü bir ağaç gövdesine dönüştü.

İlkbahar ve yaz boyunca hafif yaprakları minik ve cıvıltılı kuş öbeklerinin hevesi oldu; kuşlar tramlene benzettikleri bu korunaklı bölgeden minik gölün ortasına yerleştirilmiş olan kütleye inip rahatsız edilmeden susuzluklarını gideriyorlardı. Yazları gölge ve korunak sağlıyordu, sonbaharda rüzgârla havalanan sivri yaprakları, deniz yerine gökyüzünde uçmayı seçmiş minik gümüşü balıklar gibi havada salınıyorlardı.

Yani onun varlığı bana mutluluk veriyordu.

Bu mutluluğum köklerin, minik gölün zeminine uzandığı ve onun hassas yapısına zarar verdiğini anladığım gün yarım kaldı.

Kökler ve dallar eşit ölçüde gelişmelidir, *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* kitabımda da yazmıştım bunu. Nasıl unutabilirim ki?

Minik gölümü kurtarmak için tek bir çarem vardı. Onu kesmeliydim. Ne büyük bir üzüntü! Ne yazık ki başka bir çarem yoktu. Bu yüzden benim evde olmadığım bir gün testere onun hassas bedenine dayandı ve gövdesiyle dallarını sobam için hüzünlü oduna dönüştürdü.

Sonra hayat akışını sürdürdü ve ağacı bir daha düşünmedim. Sonbahar bitti, kış geçti, ilkbahar geri geldi.

Bir sabah tesadüfen sundurmanın altında kurumaya konmuş odun yığınının önünden geçiyordum; düzenli biçimde dizilmiş meşe ve kestane odunlarına şöyle bir göz attım ve gözüme çarpan şey beni hayret içinde bıraktı.

Tanelenmiş koyu renkli odunlar arasında filizlenmiş bazı açık renk odunlar vardı. Onları hemen tanıdım; kesilmiş olan salkımsöğüdün dallarıydı. İlk baştaki şaşkınlığımın yerini belli bir korku aldı.

Bu nasıl mümkün olabilir, diye düşündüm.

Bunca ay sonra o odunsu liflerin arasında hâlâ can mı vardı? Güçlü, neredeyse küstah bir hayat sanki ağacı suyun kenarında büyütüyor ve oraya yansıtıyormuş gibi sürgün verebilir miydi?

Neyin işaretiydi bu peki?

Bu durumu görmezden mi gelmeliydim yoksa ansızın son verilmiş hayatına devam edebilmek için benden çaresizce yardım isteyen o enerjiye yanıt mı vermeliydim?

Aynı gün, öğleden sonra sürgün vermiş gövdeyi arabama yükledim ve evimin yakınlarındaki Bolsena Gölü'ne gittim. Kıyıya vardığımda küçük bir çukur kazdım ve söğütten geri kalanı oraya diktim. Kökleri yoktu, hiçbir şeyi yoktu. Benimki sadece onun yardım çağrısına yanıt vererek vicdanımı rahatlatmak için son bir çabaydı. Mantığım, onun yeniden canlanabilmesinin asla mümkün olmayacağını söylüyordu bana.

Neyse ki dünyada mantığın var olmadığı büyük bir alan var. Ve o yaz ağaç, minik sürgünlerini uzattı, kışı atlattı ve ertesi ilkbaharda sanki orada doğmuş ve büyümüş gibi görünüyordu. İşte o zamandan beri ben meşeler yerine salkımsöğütleri yeğler oldum.

Yumuşak bir gövdesi var ama kökleri güçlü.

Susuz ama çorak değil.

Alçakgönüllülere özgü yalınlıkla korunak sunmaya

Arkadaşlık yıllarımız benim için büyük özgürlük yılları oldu. Olduğum gibi olabildiğim; uğurböceklerini umursamayan, her zaman nereye gideceklerini, ne yapacaklarını bilen, daima ulaşacakları hedefleri olan o büyük insanlar karşısında takmam gereken maskeden arı olabildiğim yıllar.

Susanna Tamaro'nun çarpıcı ve dokunaklı yeni kitabı *Bakışınla Aydınlanır Dünya* yoğun bir dostluğun öyküsü. Yazar, on altı yaşında geçirdiği trafik kazası nedeniyle engelli olan ve 2017'de elli yaşında kanser yüzünden hayatını yitiren şair Pierluigi Cappello'yla arasındaki derin arkadaşlığı taşıyor kitabın sayfalarına. Bununla yetinmeyip kendi çocukluğu, ergenliği ve gençliği hakkında hayli dokunaklı ve kişisel itiraflarda bulunuyor. Böylece bu dostluğa adanan sayfalar olağanüstü bir samimiyetle ışıltıyor. Zira fazlasıyla duyarlı, kırılgan ve ürkek bir kişiliğe sahip, bu sebeple de arkadaşları tarafından hep dışlanmış olan Tamaro, bir de ailesinin duyarsızlığıyla karşı karşıya kaldığından çocukluğunda derin yaralar almış, karakteri esaslı bir imtihandan geçmiştir. Dünyaca ünlü bir yazar haline gelmesinde bu derin yaraların da payı vardır elbette.

Gelgelelim Tamaro için sevgi, değişme yeteneği ve kurtuluş sözcüklerin ardında gizlidir. O büyülü sözcüklerleilmekilmek dokuduğu *Bakışınla Aydınlanır Dünya*, okurları üstü örtülmüş, unutulmuş yollara çağırıyor; sıcak bir dostluk ilişkisinin ışığında içdünyamızı, hayatın bizi saran gizemini ve varoluşumuzun derin anlamını irdeliyor.

#sevgi #dostluk #biryolculukolarakyaşam #hayatungizemi #kendinolmak
#sonsuzluk

